

19. 8. 2003

ID: 21941

Neplatnost a odporovatelnost právního úkonu

U právního úkonu, který je neplatný, nelze vyslovit jeho odporovatelnost. Neplatnost právního úkonu má v takovém případě přednost před jeho odporovatelností, odporovat lze jen platnému právnímu úkonu.

U právního úkonu, který je neplatný, nelze vyslovit jeho odporovatelnost. Neplatnost právního úkonu má v takovém případě přednost před jeho odporovatelností, odporovat lze jen platnému právnímu úkonu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.11.2002, sp.zn. 30 Cdo 1262/2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce České republiky - Finančního úřadu v Chebu, se sídlem v Chebu, Hálkova č. 28, proti žalované V. P., zastoupené advokátem se sídlem v Klatovech II, Masarykova č. 393, za účasti vedlejšího účastníka P. P., zastoupeného advokátem, o určení neúčinnosti právních úkonů, vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 9 C 34/99, o dovolání žalované a vedlejšího účastníka proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 6. listopadu 2001, č. j. 13 Co 576/2001-94, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 6. listopadu 2001, č. j. 13 Co 576/2001-94, a rozsudek Okresního soudu v Chebu ze dne 24. dubna 2001, č. j. 9 C 34/99-66, ve výrocích I., III., a IV. se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Chebu rozsudkem ze dne 24. dubna 2001, č. j. 9 C 34/99-66, určil, že dohoda ze dne 4. září 1996 o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů P. P. a V. P., týkající se věcí nemovitých, je vůči žalobci právně neúčinná (výrok I.). Dále zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal určení, že dohoda ze dne 4. září 1996 o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, týkající se věcí movitých, je vůči žalobci právně neúčinná (výrok II.). Rozhodl též o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek (výroky III. a IV.).

Soud prvního stupně připomněl, že sám již rozsudkem ze dne 28. března 2000 (č. j. 9 C 34/99-26) žalobu v této věci zamítl po zjištění, že dohody o vypořádání majetku (žalované a vedlejšího účastníka) byly uzavřeny v době, kdy trvalo jejich bezpodílové spoluvlastnictví, když rozsudek o zrušení tohoto bezpodílového spoluvlastnictví nabyl právní moci až dne 17. září 1996. Při svém tehdejší rozhodování přihlédl k tomu, že dohody, jejichž neúčinnosti se žalobce domáhá, jsou absolutně neplatné. Toto původní rozhodnutí však bylo zrušeno usnesením Krajského soudu v Plzni pod č. j. 13 Co 627/2000-47 (dne 26. října 2000), když odvolací soud dovodil, že zmíněné dohody jsou sice neplatné, avšak odporovat lze i právním úkonům neplatným, pokud vyvolají účinky spočívající ve zmenšení majetku dlužníka, a zkrátí tak možnost věřitele domoci se uspokojení pohledávky. S ohledem na vázanost vysloveným právním názorem odvolacího soudu proto novým rozhodnutím soudu prvního stupně žalobě vyhověl ve vztahu k nemovitému majetku, v jehož případě sice šlo (též)

o neplatný právní úkon, avšak zápisem do katastru nemovitostí vyvolal účinky, kterými byl věřitel zkrácen (což se ovšem netýkalo věcí movitých).

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 6. listopadu 2001, č. j. 13 Co 576/2001-94, s odkazem na ustanovení § 219 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) rozsudek soudu prvního stupně v části napadené odvoláním (tj. s výjimkou výroku pod bodem II.) potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud své rozhodnutí zbudoval především na úvaze, zda jsou splněny podmínky ustanovení § 42a občanského zákoníku (dále jen "o. z."), za nichž se může žalobce jako věřitel domáhat určení, že dotčená dohoda o vypořádání tehdejšího bezpodílového spoluvlastnictví manželů je vůči němu právně neúčinná, byť samotná dohoda je jako právní úkon neplatná, když byla uzavřena ještě před právní mocí zániku bezpodílového spoluvlastnictví. Zde odvolací soud odpověděl pozitivně tak, že za situace, kdy tato dohoda, byť neplatná, vyvolala účinky, protože podle této dohody následně došlo ke změně zápisu vlastnického práva k nemovitostem, je ve vztahu k věřitelům dlužníka odporovatelným právním úkonem. Odvolací soud pak měl dále za splněné i ostatní zákonné předpoklady vyplývající z ustanovení § 42a o. z.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni nabyl právní moci dne 19. prosince 2001.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalovaná a vedlejší účastník dne 8. února 2002 včasné dovolání, doplněné podáním ze dne 10. června 2002. Přípustnost tohoto dovolání odvozují z ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a při formulaci dovolacích důvodů odkazují na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. takto fakticky vytýkají, že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nadto uplatňují i dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., neboť mají zato, že napadené rozhodnutí též vychází ze skutkového stavu, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Dovolatelé zejména uvádějí v pochybnost právní názor, podle něhož se věřitel může domáhat určení, že dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů je aktem, který by měl být vůči věřiteli právně neúčinný, ač jde (v konkrétním případě) o dohodu neplatnou. Dále vytkli jimi tvrzené nedostatky ve skutkových zjištěních. Navrhli proto, aby napadený rozsudek byl zrušen.

Žalobce se k podanému dovolání nevyjádřil.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalované a vedlejšího účastníka bylo podáno oprávněnými osobami, řádně zastoupenými advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o. s. ř., stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolání vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř. Opírá se o případ přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni v souladu s ustanovením

§ 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu nelze považovat za správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

S přihlédnutím ke znění ustanovení § 242 o. s. ř. je třeba konstatovat, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlédnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Tyto vady však z obsahu spisu seznány nebyly.

Opačná je však situace, pokud dovolatelé uplatnili dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Podle ustanovení § 42a odst. 1 o. z. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný nebo byl-li již uspokojen.

Určením právní neúčinnosti právního úkonu ve smyslu ustanovení § 42a o. z. nastává stav tzv. relativní bezúčinnosti dotčeného právního úkonu. Odporovatelný právní úkon tak sice zůstává platným právním úkonem, avšak v poměrech účastníků se na něj hledí tak, jako by nenastaly jeho účinky. Avšak v případě, že posuzovaný právní úkon je neplatný (a to ať absolutně nebo relativně), jeho právní účinky vůbec nenastávají. Na právní vztahy se tu hledí stejně, jako by takový právní úkon nebyl učiněn. Tedy u právního úkonu, který je neplatný, nelze vyslovit jeho odporovatelnost. Neplatnost právního úkonu má v tomto případě přednost před jeho odporovatelností, takže odporovat lze jen platnému právnímu úkonu. Závěr o neplatnosti právního úkonu proto má za následek zamítnutí žaloby o určení, že dlužníkovy právní úkony jsou vůči žalobci právně neúčinné (obdobně srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. května 2000, sp. zn. 31 Cdo 417/99). Na této skutečnosti tedy nemůže nic změnit ani fakt, že na základě takovéto neplatné smlouvy případně došlo ke vkladu vlastnického práva k nemovitostem. Ani tím totiž na vlastnických vztazích k dotčeným nemovitostem nemohlo dojít ke změnám, přičemž nic nebrání tomu, aby soud v občanském soudním řízení platnost smlouvy posoudil ve smyslu ustanovení § 39 o. z., resp. dalších zákonných ustanovení.

V posuzované věci však odvolací soud zaujal zcela opačný právní názor, kterým v rozhodování svázal i soud prvního stupně. Protože dovolací soud tento určující názor, na němž bylo zbudováno rozhodnutí soudů obou stupňů, nepovažuje za správný, nemůže pokládat za správný (§ 243b odst. 2 o. s. ř.) ani samotný dovoláním napadený rozsudek ve věci samé Krajského soudu v Plzni (stejně tak jako rozsudek soudu prvního stupně v označených výrocích). Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí, včetně příslušných výroků rozsudku soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušeni řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)